EDUCAȚIA FIZICĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL: ANALIZĂ COMPARATIVĂ NAȚIONALĂ ȘI REPERE EUROPENE

PHYSICAL EDUCATION IN GENERAL EDUCATION: NATIONAL COMPARATIVE ANALYSIS AND EUROPEAN BENCHMARKS

CZU: 373.091.214:796(4+478) **https://doi.org/10.59295/dccce2025.11**

Nicolae BRAGARENCO
ORCID: 0000-0003-1994-6317
e-mail: nicolae.bragarenco@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Carolina ȚURCANU
ORCID-ID: 0000-0001-8450-3075
e-mail: carolina.turcanu@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Abstract: *The study examines the Physical Education curriculum in general education in the Republic of Moldova and in selected European Union countries (Romania, Estonia, Ireland) from two complementary perspectives: (I) benchmarking against European references on time allocations, and (II) comparing curricular architectures across common dimensions (aims, competences, content, teaching approaches, assessment). The approach is descriptive–comparative, based on documentary analysis and synthesis in a comparative matrix. The findings indicate a shared core oriented toward competences, health, participation, and well-being, alongside differences in formulation and operationalization across systems. The conclusions provide general guidance for curriculum updating, including the value of European experience with respect to content organization, vertical coherence, and the use of formative assessment instruments.*

Keywords: *curriculum, physical education, general education, international comparison.*

INTRODUCERE

Curriculumul reprezintă dimensiunea centrală a politicilor educaționale, un ansamblu coerent de produse, procese și abordări

conceptuale prin care se proiectează învăţarea şi se orientează intervenţia didactică [1]. În acest cadru, monitorizarea sistematică asigură alinierea dintre documentele prescriptive şi transpunerea lor la clasă, oferind premise pentru reglaje continue şi dezvoltare curriculară ciclică [2].

Literatura de specialitate recomandă ca revizuirile periodice ale curriculumului să fie fundamentate pe criterii şi indicatori expliciţi, rigoare ştiinţifică, relevanţa obiectivelor, actualitatea conţinuturilor, coerenţa internă, iar evaluarea de proces să devină instrument-cheie pentru îmbunătăţirea calităţii implementării [3, p. 45].

Persistă, totuşi, decalaje între curriculumul scris şi curriculumul predat/învăţat; de aceea, cercetările recente propun operaţionalizarea monitorizării prin indicatori care vizează coerenţa predare–învăţare–evaluare, centrarea pe elev, progresivitatea competenţelor şi eficienţa evaluării [4]. Abordări operaţionale, în care profesorii funcţionează ca monitori şi raportează atât cantitativ cât şi calitativ prin care oferă date utile pentru proiectanţii de curriculum şi decidenţi, facilitând corecţii ţintite ale zonelor vulnerabile [5, p. 485].

Specificul Educaţiei Fizice (caracter aplicativ, condiţionări infrastructurale şi de resurse, diversitatea motivaţională a elevilor) reclamă o atenţie sporită asupra implementării efective la clasă cum ar fi [6]:

- activarea elevilor prin metode interactive;
- articularea nivelurilor de competenţe pe trasee progresive;
- conectarea conţinuturilor la contexte interdisciplinare.

Studiile bazate pe percepţiile profesorilor indică o apreciere ridicată a clarităţii structurii curriculare şi a formulării competenţelor, dar semnalează nevoia de consolidare a dimensiunii evaluative prin orientări mai aplicate şi exemple operaţionale [7, 8].

Pe acest fundal, articolul de faţă abordează învăţământul general printr-un cadru comparativ riguros, articulat prin două direcţii complementare:

1. Raportarea constatărilor la reperele europene, prin examinarea alocărilor orare pe cicluri (primar, gimnazial, liceu) şi a variaţiilor naţionale;

2. Identificarea tendinţelor actuale şi analiza arhitecturilor curriculare, realizate prin interpretarea dimensiunilor. finalităţi, competenţe — cheie/generale/specifice —, conţinuturi, abordări didactice, evaluare), urmărind coerenţa verticală între cicluri şi elementele transferabile.

MATERIAL ŞI METODĂ

Studiul are o structură descriptiv–comparativă, cu abordare mixtă (documentară şi analitică), axat pe curriculumul la Educaţie Fizică în învăţământul general (primar–gimnazial–liceal). Corpusul cuprinde documente oficiale din Republica Moldova, România, Estonia şi Irlanda (planuri-cadru, programe/curicule, ghiduri metodologice), completate de o sinteză a alocărilor orare la nivel european. Analiza s-a realizat pe dimensiuni comune: finalităţi, competenţe (cheie/generale/specifice; descriptori pe etape), conţinuturi şi organizare, abordări didactice, evaluare. Procedura a inclus colectarea şi selecţia documentelor, extragerea sistematică a informaţiilor pe indicatori, codarea dublă şi reconcilierea rezultatelor, apoi organizarea constatărilor într-o matrice comparativă pe ţări. Datele au fost sintetizate prin analize descriptive şi tematice, fără teste inferenţiale. Rigoarea a fost asigurată prin pilotarea grilelor şi verificări încrucişate ale consistenţei.

REZULTATE ŞI DISCUŢII

Alocările orare la Educaţia Fizică pe cicluri şcolare (sinteză internaţională) La nivel internaţional, alocările orare pentru Educaţie Fizică se înscriu, în linii mari, în intervalul 2–4 ore/ săptămână, cu variaţii moderate între ţări şi între ciclurile de învăţământ (Tabelul 1).

Tabelul 1. Activităţile motrice şcolare în planurile de învăţământ ale ţărilor europene [9, p.9]

Austria	• Sub 6 ani: 2h / săpt. • 6-10 ani: 2-3h / săpt. • 11-14 ani: 3-4h / săpt. • 15-18 ani: 2-3h / săpt. • Inv.tehnic şi profesional (15-19 ani): 1-2h / săpt.
Belgia	2-4h / săpt.
Cehia	2-3h / săpt.
Croaţia	2h / săpt.

Danemarca	• 6-10 ani: 2h / săpt. • 11-18 ani: 4h / săpt.
Estonia	2-4h / săpt.
Franta	• înv.primar: 1/3 din totalul act. / săpt. • înv.secundar: practicarea disciplinelor sportive 3-4h / săpt.
Finlanda	2-4h / săpt.
Germania	3h / săpt.
Grecia	• 6-10 ani: 2h / săpt. • 11-18 ani: 2-3h / săpt.
Italia	2-4h / săpt.
Irlanda	3h / săpt. + 1h de înot
Luxemburg	3h / săpt.
Letonia	2-3h / săpt.
Norvegia	• Sub 6 ani: 2h / săpt. • 6-18 ani: 3h / săpt.
Olanda	2-4h / săpt.
Portugalia	2-4h / săpt.
Polonia	2-3h / săpt.
Regatul Unit al Marii Britanii si al Irlandei de Nord	2-3h / săpt.
România	• Sub 6 ani: 1-2h / zi activităţi recreative • 6-9 ani (cls.P-I-II): 2h / săpt. educaţie fizică • 9-11 ani (cls.III-IV): 2h / săpt. educaţie fizică + 1h / săpt. „joc şi mişcare” • 11-14 ani (cls.V-VIII): 2h / săpt. la cls.V-VII şi 1h / săpt. la cls. a VIII-a • 15-18 ani (cls.IX-XII): 1h / săpt. • Inv.tehnic şi profesional (14-17 ani): 2h / săpt.
Spania	2-3h / săpt.
Suedia	2-4h / săpt.
Slovacia	2-3h / săpt.
Slovenia	3h / săpt.
Ungaria	• Sub 5 ani: 5h / săpt. • 5-8 ani: 3-4h / săpt. • 9-18 ani: 3-4h / săpt.

- *În învățământul primar*, majoritatea sistemelor situează disciplina între 2 și 3–4 ore/săptămână, ceea ce corespunde obiectivelor de formare a deprinderilor motrice de bază și a obiceiurilor sănătoase de activitate fizică. Există însă particularități metodologice care reclamă atenție la comparare: în unele state alocarea este exprimată proporțional din volumul săptămânal (nu în ore fixe), iar în altele apar extensii tematice (de pildă, înotul ca oră suplimentară explicită).
- *În gimnaziu*, tendința de stabilizare în jurul 2–3 ore/săptămână este clară, cu extensii la 3–4 ore în sisteme care promovează diversificarea experiențelor motrice și accentuează evaluarea formativă. Se observă și ajustări punctuale pentru clase-cheie ori pentru trasee curriculare diferențiate, fapt ce indică o calibrare a volumului de timp în funcție de profilul elevilor și de finalitățile programelor. În ansamblu, volumul orar susține trecerea de la achiziții motrice de bază la consolidarea competențelor și la integrarea deprinderilor în contexte aplicative.
- *În liceu,* majoritatea țărilor mențin 2–3 ore/săptămână, însă apar două tipare divergente: unele sisteme ridică alocarea la 3–4 ore pentru a sprijini menținerea unui stil de viață activ și participarea sportivă pe durata adolescenței târzii, în timp ce altele coboară la 1–2 ore din rațiuni de încărcare curriculară, orientare academică sau flexibilitate la opțiuni. Din perspectivă comparativă, aceste deviații ar trebui interpretate în relație cu arhitectura curriculară (ponderea altor arii, opționalitatea, programe sportive școlare) și cu politicile de sănătate publică privind activitatea fizică a tinerilor.

În raport cu tendința europeană, *Republica Moldova* se poziționează la limita inferioară a alocărilor orare pentru Educația Fizică: 2 ore/săptămână la primar (și, în mod obișnuit, valori similare la gimnaziu și liceu), față de intervalul predominant 2–3/2–4 ore din multe state. Spre deosebire de sisteme care cresc expunerea la mișcare în ciclurile superioare (ex. 3–4 ore la gimnaziu/liceu) sau prevăd extensii tematice explicite (de pildă, o oră distinctă pentru înot). Structura moldoveană rămâne mai puțin flexibilă și cu o pondere temporală modestă în anii critici ai adolescenței. În plus, acolo unde unele țări diferențiază rutele vocaționale (tehnic/profesional) prin alocări specifice, cadrul național

din RM reflectă mai puține ajustări pe profiluri educaționale.

În consecință, pentru a converga către media europeană și a susține atât coerența verticală a parcursului curricular, cât și obiectivele de sănătate publică privind activitatea fizică la copii și tineri, se recomandă o creștere graduală la 2–3 ore/săptămână cel puțin la primar și gimnaziu, completată de flexibilizare curriculară (module/opționale pe Jocuri dinamice, înot, turism, fitness). Astfel, alocarea de timp ar deveni nu doar comparabilă internațional, ci și mai eficientă pentru atingerea competențelor și formarea obiceiurilor motrice pe termen lung.

Identificarea tendințelor actuale și analiza arhitecturilor curriculare în politicile curriculare.

Pentru a doua direcție au fost examinate documentele curriculare oficiale din Republica Moldova, România, Estonia și Irlanda, cu scopul de a identifica tendințele actuale în politicile curriculare și de a compara arhitecturile naționale ale Educației Fizice. Analiza s-a realizat pe dimensiuni comune precum finalități, competențe (cheie/ generale/ specifice), conținuturi, abordări didactice, evaluare, urmărind coerența verticală între cicluri și elementele transferabile între sisteme.

Rezultatele sunt sintetizate în Tabelul 2, sub forma unei matrice comparative, care oferă o lectură rapidă și unitară a convergențelor și diferențelor dintre cele patru contexte.

Tabelul 2. Matrice comparativă a curriculumului la Educație Fizică în învățământul general (Rmoldova, Romania, Estonia, Irlanda), pe dimensiuni curriculare

Dimen-siune	Republica Moldova	România	Estonia	Irlanda
Finalități	Sănătate, motricitate, atitudini pro-activitate; formulare sobru-normativă	Dezvoltare armonioasă, formare motrică, socializare; corelare cu profilul de vârstă	Participare pe tot parcursul vieții, bunăstare; accent pe outdoor/comunitate	Participare, expresie, bunăstare; conexiuni puternice cu comunitatea

Competenţe (cheie/ generale/ specifice)	Clar structurate; spaţiu redus pentru opţionalitate şi diferenţiere	Generale/specific per clasă; corelate cu domeniile tematice	Trasee progresive pe etape, descriptorii clari	Trasee progresive, descriptorii transparenţi
Conţinuturi şi organizare	Listă funcţională; flexibilitate limitată pentru module locale.	Domenii tematice cu progresii pe clase	Conţinuturi ancorate în context (sporturi de iarnă, orientare, dansuri) şi extracurriculare	„Strands" (Athletics, Dance, Gymnastics, Games, Outdoor & Adventure, Aquatics)
Abordări didactice	Principii corecte; ghidaj operaţional limitat pentru diferenţiere	Metode variate, accent pe exersare şi joc	Pedagogie activă, cooperare, outdoor; scenarii explicite	Pedagogie activă; exemple de secvenţe şi scenarii
Evaluare	Standarde/ criterii prezente; vizibilitate redusă a instrumentelor formative	Formativă şi sumativă; exemple metodologice	Formativă prioritară (criterii, rubrici, auto/ peer)	Formativă prioritară; documentare a progresului

Analiza comparativă evidenţiază o convergenţă declarativă asupra paradigmei competenţelor şi a finalităţilor orientate către sănătate, participare şi bunăstare, cu accente diferite pe ţări:

- Estonia şi Irlanda formulează explicit participarea pe tot parcursul vieţii şi conexiunea cu contexte outdoor/comunitare;
- România pune în centru dezvoltarea armonioasă şi formarea motrică;
- Republica Moldova utilizează o formulare concisă, de tip normativ.

În aria competenţelor:

- Estonia şi Irlanda descriu trasee progresive prin descriptori stabiliţi pe etape de şcolarizare, ceea ce facilitează urmărirea coerenţei verticale;
- România lucrează cu schema competenţe generale/specifice pe clase, corelată cu domeniile tematice;
- Republica Moldova propune o structurare clară, cu un grad mai redus de opţionalitate şi diferenţiere.

Organizarea conţinuturilor variază: „strands" (Irlanda), ancorări contextuale (Estonia: sporturi de iarnă, orientare, dansuri), domenii tematice (România) şi liste funcţionale (Republica Moldova), astfel încât opţiunile de modularizare/opţionalizare sunt mai vizibile în Estonia şi Irlanda decât în Republica Moldova.

În privinţa abordărilor didactice şi a evaluării, documentele Estoniei şi Irlandei includ explicit pedagogia activă şi evaluarea formativă (criterii, rubrici, auto/peer-assessment, portofoliu), însoţite de exemple operaţionale. România combină evaluarea formativă cu probe sumative şi oferă ghidaje metodologice. În Republica Moldova, principiile şi criteriile sunt prezente, însă instrumentele formative şi indicaţiile pentru diferenţiere sunt mai puţin detaliate în documentele de bază.

Per ansamblu, se conturează un nucleu comun, orientarea pe competenţe şi finalităţi legate de sănătate, participare şi bunăstare, alături de variaţii de operare curriculară de la cadre explicite (organizare, instrumente formative) la formulări preponderent normative, în funcţie de contextul naţional.

CONCLUZII

Există convergenţă pe paradigma competenţelor şi pe finalităţi orientate spre sănătate, participare şi bunăstare; din experienţa internaţională pot fi preluate descriptorii de progres pe etape/clase şi corelările explicite competenţe–conţinuturi–activităţi–evaluare, pentru a întări coerenţa verticală şi urmărirea predictibilă a progresului.

Arhitecturile curriculare care operează cu organizare flexibilă (de tip „strands" sau module/opţionale) facilitează adaptarea la contexte diverse; viitorii autori pot integra ferestre curriculare pentru opţiuni locale (înot, outdoor, fitness/dans) şi scenarii-model de lecţie/unitate, ca

suport operațional al diferențierii.

Prezența consecventă a evaluării formative (criterii, rubrici, auto/peer-assessment, portofoliu) și a micro-digitalizării documentării progresului crește transparența și calitatea învățării; aceste practici, alături de variante de sarcini pentru incluziune, pot fi adoptate ca set minim de instrumente în viitoarele documente curriculare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. POGOLȘA, Lilia. *Teoria și praxiologia managementului curriculumului*. Chișinău: Lyceum, 2013, 368 p. ISBN 978-9975-4394-7-3.
2. GUȚU, Vladimir, ȚURCANU, Carolina, ȘEFCIUC, Maia. *Monitorizarea curriculumului școlar: concept și metodologie*. Chișinău: USM/PSESAS, 2024, 101 p., fig., tab. ISBN 978-9975-62-720-7.
3. ACHIRI, Ion. Modelul constructivist de evaluare a curriculumului școlar proiectat. În: *Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare,* Ed. 1, 7–8 decembrie 2018, Chișinău. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2018, pp. 38–45. ISBN 978-9975-48.
4. ȚURCANU, Carolina. *Monitoring school curriculum in different countries: a comparative study*. Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației), 2024, 9(179), pp. 14–21. DOI: https://doi.org/10.59295/sum9(179)2024_02
5. GUȚU, Vladimir, BRAGARENCO, Nicolae. TOMA, Natalia. Planul-cadru de învățământ ca obiect al manifestării curriculare. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe sociale, 7–8 noiembrie 2024,* Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2024, pp. 485–492. ISBN 978-9975-62-687-3. ISBN (pdf) 978-9975-62-799-3

a. DOI: https://doi.org/10.59295/spd2024s.66

6. Bragarenco Nicolae, Burduh Alina, Budac Artur, Sava Panfil. Curriculum Național. Educația fizică. Curriculum disciplinar. Clasele X–XII. Chișinău: Liceum, 2020, 66 p. https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_ed_fizica_gimnaziu_7.pdf
7. BRAGARENCO, Nicolae, BRAGARENCO, Tatiana. *Cadrele didactice de educație fizică: reflecții asupra politicilor curriculare*. Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației), 2025, 5(185),

pp. 186–196. DOI: https://doi.org/10.59295/sum5(185)2025_23.
8. BRAGARENCO, Nicolae. *Particularities of monitoring the taught-learned curriculum in the physical education discipline*. Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe ale Educaţiei), 2024, 9(179), pp. 55–62. DOI: https://doi.org/10.59295/sum9(176)2024_08
9. Educaţie fizică, sport şi sănătate. Scrisoare metodică. MEN, Romania, 2017. https://isjialomita.ro/files/ed_fizica/SCRISOARE%20METODICA%20-%20Educatie%20Fizica%20Sport%20si%20Sanatate.pdf

N.B.: Studiul a fost elaborat în cadrul Subprogramului de Stat *"Teoria şi metodologia monitorizării şi dezvoltării continue şi ciclice a Curriculumului şcolar"*, cifrul 01.14.01.